וקדושין. שאם קידש אשה בפני עדים ומזר ואמר בתוך כדי דבור להוו מתנה ולא להוו קדושין אין שומעין לו ומקודשת ואינה מקודשת וחומרא דדבנן היא משום לעז ממזרות אם תנשא לאחר בלא גט: **מתני' האומר איש פלוני ירשני.** אפי' אחיו במקום שיש להחזיק מלווה בת: **או בני פירשני.** ויש לו בן: **לא אמר כלום.** שעקר את הירושה ממקומה. ודייקינן בגמרא הא בן בין הבנים דראוי לירש קלת קנה גם הכל ולפוס הך דיוקא לא מתוקמא הך סיפא אלינא דהוה תנא דלעיל [קסו:] דקתני גבי ריבה לאחד ומיעט לאחד שאם אמר משום ירושה לא אמר כלום דהיינו בן בין הבנים ואפ"ה קתני ריש לא קני וגמרא מתרלינן לה: **אם אמר על מי שראוי ליורשו.** השתא משמע לן כגון שהוא ראוי ליורשו במקלת כגון בן בין הבנים והלך דבריו קיימין אם אמר יבא הכל ועל מי שאין ראוי ליורשו כגון אחיו במקום בתו או בתו במקום בנו: **גמ' טעמא.** דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה דקמורים לאחר במקום בת דלא חזי השתא למירת מידי: **אימא סיפא אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין היינו תנא קמא.** דהכי משמע על מי שראוי ליורשו עכשיו דהיינו בן בין הבנים או בת בין הבנות במקום שאין בן: **וכי תימא.** קפליג ר' יוחנן עליה דת"ק אפי' לאחר במקום בת דשמעי' לת"ק דחשיב ליה מתנה על מה שכתוב בתורה אפי' בנו בין הבנים או בת בין הבנות כדקתני ריש לא גבי ריבה לאחד ומיעט לאחד שאם אמר משום ירושה לא אמר כלום וכ"ש באחר במקום בת דלקתני סיפא האומר אם פלוני ירשני כו' חו ואין צריך לומר זו קתני א"נ להכי תנייה להך סיפא לאשמועינן דאפי' באחר במקום בת אתא ר' יוחנן לאיפלוגי עליה דת"ק ולמימר דבריו קיימין וריש"א נמי רבותא קתני דאפילו בבן בין הבנים אמרי רבנן אין דבריו קיימין ונמצא ריש"א מיתניא להשמיענו כח דרבנן דאפילו בבן בין הבנים אמרי לא אמר כלום וסיפא מיתניא להשמיענו כח דר' יוחנן בן ברוקה דאפילו באחר במקום בת פליג אדרבנן ואמר דבריו קיימין ולא למידק מינה כדדייקינן לעיל טעמא דאחר במקום בת כו' דהוא הדין נמי לבן בין הבנים דלא אמר כלום אלא בבנות ורבה דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו ולמאר ליורשו אחר שתמות בתו דבריו קיימין ואפ"ג דהשתא מיהא לא חזי ליורשו ואם אין ראוי ליורשו אחר בתו בבן דודו ויש לו אחין דאחין קודמין לאחי אביו לא אמר כלום הואיל ואין ראוי ליורשו עד שתמות בתו ואמרי: ומשניין **מדקאמר רבי ישמעאל לא נחלקו מכלל דפליגי חבריו עליו ואמרין נחלקו.** ומתני' דבבן היא דמוקמי לפלוגתייהו אפילו באחר במקום בת ומתני' כולה כדפרישית: **ואיבעית אימא.** לא פליגי רבנן עליה דרבי ישמעאל אלא דכולי עלמא מודו דלא פליגי באחר במקום בת ודוקא לא אמר כלום אלא בבן בין הבנים הוא דפליגי רבנן ורבי יוחנן בן ברוקה והאי דקאמר רבי יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין היינו בבן בין הבנים דראוי ליורשו דקאמר רבי יוחנן בן ברוקה היינו ת"ק תרין כולה מתני' דהך בבא נתריתא רבי יוחנן בן ברוקה היא (ב) דשמעי' לת"ק דאמר גבי ריבה לאחד ומיעט לאחד דאם אמר משום ירושה לא אמר כלום דהיינו בן בין הבנים ואתא תיהו ואמר דירית והכי קתני האומר אם פלוני ירשני במקום שיש בת אבי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום שרבי יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו כגון בן בין הבנים ובת בין הבנות הוא דדבריו קיימין אבל אמר על מי שאינו ראוי ליורשו כגון שאמר אם פלוני ירשני במקום שיש בת אבי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום: **הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה.** וכדמשמע סתמא דמתניתין דמשמע דבבן בין הבנים קאמר כדדייקינן לעיל וכדאוקימנא דכולה רבי יוחנן בן ברוקה היא. ואיכא נמי למידק מדלא קאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה אפי' אחר במקום בת ובת במקום בן וטעמא דרבי יוחנן בן ברוקה דמפרש' לקמן מביום הנחילו את בניו משמע נמי דבבן בין הבנים קאמר ולעיל נמי הכי אמרינן [קכח:] אמר אביי הכי קאמר האומר על תיעוב בין הבנים יירש כל נכסי נאמן כרבי יוחנן בן ברוקה מכלל דהוה סבירא להו דלא פליג אלא בבן בין הבנים הלכך ל"ש אם אמר פלוני בני יירש אבי נכסי לא שנא אם אמר יירש כל נכסי דבריו קיימין ואפי' אם כתב בן דלא שנא אם אמר ל"ש כותב כדמוכח לקמן בפירקין (דף קנג.) א"ר הונא שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר ובאין אם רואי ליורשו בטלן משום ירושה וא"ל ר"נ גנבי גנובי למה לך אי סבירא לך כרבי יוחנן בן ברוקה אימא הלכתא כר' יוחנן בן ברוקה דשמעתך כר' יוחנן בן ברוקה קא אזלא. והא דאמרינן לקמן [קלא:] אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא ואמרינן הוא הדין נמי לבנו דאם כתב לו כל נכסיו לא עשאו אלא אפוטרופא ה"מ כותב לשון מתנה אי אומר לשון מתנה דלכבודו איכרו להקנות לו נכסיו אבל לשון ירושה קנה הכל כדין תורה כדנפקא לן מביום הנחילו את בניו דכשלמא לשון מתנה איכא למימר דהקנה לו הני נכסים להיותן בחזקתו כדין אפוטרופא שגם כשעשאו אפוטרופוס נתקיימה מתנתו שיש נותן מתנה גמורה ויש שנותן מתנת אפוטרופוס אבל ירושה אינה יכולה להיות אלא אם כן קונה הנכסים קנין גמור דלשון ירושה משמע שקם תחת המורים לקנות נכסיו לגמרי ולהיות מוחזק בהן להיות שלו כמוריש אבל אם אינו אלא אפוטרופוס נמצא שלא הורים לו כלום וגם בהלכות גדולות מצאתי סייג לדברי. והני מילי כשאין בכור אז יכול להנחיל כל נכסיו לאחד מהן אבל אם יש בכור אינו יכול להנחיל חלקו לאחד מהן כדנפקא לן לקמן [פ"ב] מצא יוכל לבכר (ג): **ביום הנחילו.** והוה מצי למכתב ביום שינחלו בניו: **לכל מי שירצה.** מבניו הן להרבות לו מאחיו הן להוריש הכל. ולשניה קמא דמשנינן לעיל דפליג רבי יוחנן בן ברוקה אפי' באחר במקום בת איכא למימר נמי דמהכא נפקא ליה ובניו לאו דוקא אלא יורשיו (ג) ואפי' הראוי ליורשו יורש קרינא ביה: **מצא יוכל לבכר נפקא.** דהכי משמע בכורה לא יוכל להעביר מבכור ולהנחיל לאחרים אבל אחר נכסיו בלא חלק בכורה יכול להנחיל אחד מבניו:

לא

(ה) אוקדושין: **מתני' בהאומר איש פלוני יירשני** במקום שיש בת בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה (ה)ר' יוחנן בן ברוקה אומר גאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין ועל מי שאין ראוי לו ליורשו אין דבריו קיימין: **גמ' טעמא** דאחר במקום בת ובת במקום בן הא בן בין הבנים ובת בין הבנות דבריו קיימין אימא סיפא רבי יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין היינו תנא קמא וכי תימא רבי יוחנן בן ברוקה אפילו אחר במקום בת ובת במקום בן קאמר והתניא רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר לא נחלקו אבא וחכמים על אחר במקום בת ובת במקום בן שלא אמר כלום על מה נחלקו על בן בין הבנים ובת בין הבנות שאבא אומר יירש וחכמים אומרים לא יירש איבעית אימא מדקאמר לא נחלקו מכלל דתנא קמא סבר נחלקו איבעית אימא כוליה דרבי יוחנן בן ברוקה היא וחסורי מחסרא והכי קתני האומר איש פלוני יירשני במקום שיש בת בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום הא בת בין הבנות ובן בין הבנים אם אמר יירש כל נכסיו דבריו קיימין שר' יוחנן אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה וכן דאמר רבא הלכה כר' יוחנן בן ברוקה אמר רבא מאי טעמיה דרבי יוחנן בן ברוקה אמר קרא יוהיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה אמר ליה אביי הא מלא יוכל לבכר נפקא ההוא מיבעי ליה לכדתניא אבא חנן אמר משום רבי אליעזר מה

הלכה כר' יוחנן בן ברוקה. נראה דדוקא כן בין הבנים ובת בין הבנות כפירוש רבינו שמואל: **האי מלא יוכל לבכר נפקא.** פירוש מדקאמר רחמנא דחלק בכורה אין יכול לבנות מכלל דחלק פסיטות יכול לבנות ומה לי קרא דביום הנחילו את בניו והוה מצי למימר ולטעמיין לרבנן נמי יקשה אמאי אינו יכול לבנות חלק פסיטות הא כיון דכתיב לא יוכל לבכר מכלל דחלק פסיטות יכול:

ד)**שיכול.** (ד) ל"ג והלא דין הוא: תלמוד

מסורת הש"ס

ה) לעיל קכ: קסו: לקמן קלג. קמח. ב) [עי' תוס' יבמות לו: ד"ה ואמרו], ג) [דברים כח], ד) שיך לפ"ב.

תורה אור השלם

ו והיה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השטאה הבכר: דברים כא טז

הגהות הב"ח

(ה) גמ' לבר מעבדות כוכבים וקדושין. נ"ב הג"ה לפנין תחדר קא אמרי' דלא כפי למהדר הדר לבר מקדושין דלא כפי למהדר כתר דקדים לו היא לו היה לא יכלין ואפ"פ שבוקרן כאותו ענין אפ"ב דקיימין פרים ותקיומה עבודת כוכבים נמי כיון דאיתפסק דבר לעבודת כוכבים לאלתר איתיב ליה ואקור כהגאה עכ"ה: (ב) רשב"ם ד"ה ואינעית אימא וכו' ר"י כן ברוקה היא דשמע לה"ק: (ג) ד"ה לכל מי וכו' ואפי' הראוי ליורשו. נ"ב ולפנינ"ל נראה שזה פירוש דאוקי דלא כניו לאו דוקא אלא יורשיו כל יורשיו דמשמע אלא נראה דבניו דוקא ומ"מ מדכתב אם בניו אם מרבה נמי אחר הראוי ליורשו אבל שאינו ראוי ליורשו דלעיל מינה דכתיב ויהי ביום הנחילו את בניו ויקרא לבכר לפי ד"ל: (ד) תר"ה איכול וכו'. נ"ב בפ"ק דתולין כתבו התוס' ח"ל בדף כ"ב בשם בזוכתין ל"ג תרוייהו דשיכול משמע דלא לאו הלי קרא לא הוה אמינא הכי אבל והלא דין הוא משמע דבלאו אלי קרא הוה לו לומר כן עכ"ל ופרי ליה מאחי למהרש"ל מ"ש כאן:

מוסף רש"י

וקדושין. המקדש אשה ויסתפרשה אפ"פ שחבר בתוך כדי דבור אינה מזנה [דברים כז. השם חרש ומגדף ושובב עבודות כוכבים ומקדש ומגדש].

עין משפט נר מצוה

צב א מי' פ"ז מהלכות אישות הלכה כב סמג עשין מ עוש"ע אה"ע סי' מו סע"ב ס:

צג ב מי' פ"ז מהל' נחלות הלכה כ סמג עשין לו עוש"ע חו"מ סי' רפ"ז סע"ב ח:

צד ג מי' סט ופי"ב מהל' זכיה ומתנה הל"ח סמג שם עוש"ע שם:

רבינו גרשום

וקדושין. שאם תישב על בהמה להקריב לעבודת כוכבים ואמר להקריבה ותזר בו לאלתר בתוך כדי דבור לא הויא חזרה ואסורה בהנאה וקדושין נמי אם קידש אשה ובתוך כדי דבור חזר בו אפ"ה חופסין בה קדושין וצריכה גט: **ע"פ** ר' יוחנן [בן ברוקה] אומר אם אותו איש פלוני שאמר יירשני במקום שיש בת אם ראוי ליורשו הוא אם לא היתה בת כגון שהוא אחיו דבריו קיימין ויורש אפי' במקום בת: טעמא דאחר במקום בת. משום הכי אמר ת"ק דלא אמר כלום דמתעקרא נחלה מן הראוין לשאינם ראויים: הא בבן בין הבנים. כלומר אם רצה ליתן לבן אחד כל נכסיו ולא לשאר בנים הואיל ונותנו למי שהוא יורש נמור דבריו קיימין והוא הדין אם לא הי' לו בנים אלא בנות ורצה ליתן לבת אחת בין שאר הבנות: אימא סיפא וכו' וכי תימא בהא קמפלגי ר' יוחנן [בן ברוקה] מיקל טפי מתנא קמא דאפי' אמר על אחר דראוי ליורשו במקום שיש בת דקרובה ליה עפי דבריו קיימין. וכן בת במקום בן: והא תניא כו'. וכיון דקאמר ר' ישמעאל דלא נחלקו אבא וחכמים על דבר זה הדרן קושין לדוכתיה דדייקינן טעמא דאחר במקום בת כו' דר' יוחנן היינו ת"ק. ואיבעית אימא תרין הכי מדקאמר ר' ישמעאל לא נחלקו מכלל ת"ק דר' ישמעאל סבר דנחלקו ור' יוחנן לאו היינו ת"ק. ואיבעית אימא תרין הכי כולה מתני' ר' יוחנן בן ברוקה היא וחסורא מחסרא מתני'. והכי קתני לה האומ' איש פלוני יירשני וכו': התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה מביני. כלומר דנחילו לרצונו משמע: הא מלא יוכל לבכר נפקא. דסני ליה כי את הבכור בן השנואה יכיר מאי האי דכתיב לא יוכל לבכר וגו' כלומר בכור אי אתה יכול ליתן חלקו לאחר הא לשאר בנים יכול ליתן חלקם לאחר: אלא ההוא לא יוכל לבכר מיבעי ליה לכדתניא אבא חנן כו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com